

HET GERECHTELIJK DESKUNDIGENONDERZOEK – ENKELE NUTTIGE PRAKTISCHE BESCHOUWINGEN

De impact van een gerechtelijke expertise op het verloop van een rechtsgeding kan moeilijk worden onderschat. Al blijven de bevindingen van het deskundigenverslag slechts een advies voor de rechtbank (zie artikel 962, laatste lid, Ger.W.), toch mag niet uit het oog worden verloren dat dit advies in de meeste gevallen door de rechter in de finale uitspraak ten gronde wordt bevestigd. De wet is hierover zeer duidelijk: *“Hij (lees: de rechter) is niet verplicht het advies van de deskundigen te volgen, indien het strijdig is met zijn overtuiging”*).

Het belang van een kwalitatief hoogstaand deskundigenonderzoek en -verslag is dus bijzonder groot. De uitslag van een geschil zal immers zeer vaak afhangen van de inhoud van dit onderzoek en verslag.

Tegen het licht van deze vaststellingen volgen hierna enkele nuttige, door de dagelijkse praktijk geïnspireerde, richtlijnen voor de deskundigen.

1. De opdracht

De gerechtsexpert moet zich zeer nauwgezet houden aan de opdracht, zoals die staat omschreven in het vonnis waarbij hij werd benoemd.

Bij de aanvang van zijn werkzaamheden verdient het dus aanbeveling dat de expert lezing geeft van zijn opdracht, zodat zowel hij als de betrokken partijen goed beseffen dat het onderzoek en het verslag uitsluitend zullen handelen over wat daarin staat geschreven.

Indien één of meerdere partijen verlangen dat nog bijkomende opdrachten worden uitgevoerd, kan de deskundige daar slechts toe overgaan indien hierover *“tussen de partijen”* (zie artikel 962, 3de lid, Ger.W.) overeenstemming bestaat, wat dus inhoudt dat alle in de zaak betrokken partijen hierover akkoord moeten gaan.

De na afloop van de installatievergadering genomen beslissing van de deskundige over de voortgang van de werkzaamheden zal *“de eventuele aanpassing van de opdracht, ingeval partijen het daarover eens zijn”* moeten bevatten (zie artikel 972, §2, 7de lid, Ger.W.). Ook hier heeft de wetgever dus nogmaals benadrukt dat een aanpassing/uitbreiding slechts mogelijk is voor zover alle partijen het hierover eens zijn.

Wat een deskundige vooral niet mag doen, is uit eigen beweging initiatieven nemen die buiten het bestek vallen van de opdracht. Zo heeft het zich ooit voorgedaan dat een expert-bouwkundig ingenieur, geïnspireerd door de beste bedoelingen, de zaak naar zich toetrok en na het uitbrengen van een voorlopig advies tot herstel, de leiding van de werf voor het herstel op zich nam. Toen bleek dat de door hem vooropgestelde remedie al evenmin succes opleverde, stond hij wel voor een groot probleem van beroepsaansprakelijkheid.

2. De wraking

Artikel 966 Ger.W. stelt dat de deskundigen kunnen worden gewraakt om dezelfde redenen als de rechters.

Deze redenen zijn 13 in aantal, en vindt men terug in artikel 828 Ger.W.

De deskundige moet niet wachten tot wanneer een partij een wrakingsgrond aanvoert: wanneer hij weet dat er enige reden tot wraking tegen hem bestaat, heeft hij de plicht om dit onverwijld aan de partijen mee te delen en zich van de zaak te onthouden (art. 967 Ger.W.).

Zelfs al voegt voormelde wetsbepaling hieraan toe “...indien de partijen hem geen vrijstelling verlenen”, is het ten zeerste aan te bevelen om daar niet lichtvaardig op in te gaan.

Wanneer de deskundige zich bewust is van een voor handen zijnde wrakingsgrond, moet hij zich van de zaak onthouden, zelfs indien partijen daar (ogenschijnlijk) geen besef van hebben: dit vermijdt onfrisse toestanden, die ooit wel eens tijdens het verdere expertise- of procesverloop aan het licht kunnen komen en de goede procesgang in het gedrang kunnen brengen of in ieder gevalodeloos vertragen.

Een op initiatief van één of meerdere partijen aanhangig gemaakte wrakingsprocedure is immers niet alleen hoogst onaangenaam, maar bovendien ook tijdrovend.

3. De weigering om een opdracht te aanvaarden

Nergens in de wet staat geschreven dat een deskundige, wanneer hij door de rechtbank wordt aangesteld, zijn opdracht moet aanvaarden. Artikel 972, §1, al.2 Ger.W. stelt expliciet dat na de kennisgeving de deskundige over acht dagen beschikt om desgewenst de opdracht te weigeren. Wel wordt vereist dat deze weigering gebeurt “*met behoorlijk omklede redenen*”.

Deze redenen kunnen van diverse aard zijn, zoals bijvoorbeeld:

- De deskundige heeft teveel werk en kan de opdracht er om die reden niet meer bij nemen;
- De deskundige is van oordeel dat de materie waarover de opdracht handelt niet voldoende aansluit bij zijn competenties;
- ...

4. De uitvoering van de opdracht mag nooit verder reiken dan het technische aspect van de zaak

De deskundige mag geen antwoorden geven op juridische vragen, zelfs indien de opdracht de indruk zou wekken dat dit van hem wordt gevraagd.

Artikel 11 Ger.W. luidt: “*De rechters kunnen hun rechtsmacht niet overdragen*”, wat voor gevolg heeft dat het deskundigenonderzoek enkel vaststellingen of een technisch advies mag betreffen.

Deze kwestie komt vaak tijdens expertises ter sprake, omdat het niet zelden gebeurt dat bepaalde vragen zowel een technisch als een juridisch aspect bevatten. Zo bijvoorbeeld de vraag te weten of een gebrek al dan niet verborgen is/was. Op die vraag mag de expert wel antwoorden, voor zover hij zich ertoe beperkt deze kwestie als vaststelling te onderzoeken. Van zodra hij echter raakt aan het begrip “verborgen gebrek” in de juridische betekenis van het woord, treedt hij buiten de perken van zijn opdracht.

5. De tegenspraak

Tegenspraak is één van de basisprincipes van een gerechtelijke expertise – zeker in burgerlijke aangelegenheden.

De deskundige moet er nauwlettend over waken dat alle handelingen die in de loop van de expertise worden gesteld aan alle gedingpartijen worden ter kennis gebracht, en dat de partijen alle mededelingen, stukken, documenten, steeds aan alle andere partijen overmaken.

Een stuk of document dat door een partij tijdens een plaatsbezoek aan een expert wordt overhandigd, moet gelijktijdig ook (in kopie) aan de andere partijen worden bezorgd; gebeurt dit niet, dan verdient het aanbeveling dat de expert aan de partij opdraagt om het stuk via de post of per e-mail aan hem over te maken, met gelijktijdige overmaking via hetzelfde kanaal aan alle andere partijen.

Gelet op dit principe, is het een expert ook niet toegelaten om rechtstreeks met één partij contact op te nemen zonder dat de andere partij(en) hierbij word(en)t betrokken.

Het belang van de tegenspraak mag niet worden onderschat: de miskennis ervan kan immers leiden tot de nietigheid van de ganse expertise. Ook de aansprakelijkheid van de expert kan daarbij in het gedrang komen.

6. De rol van de rechter ingeval van betwistingen tijdens de expertise

De aanhef van artikel 973, §2 Ger.W. luidt: *“Alle betwistingen die in de loop van het deskundigenonderzoek met betrekking tot dit onderzoek ontstaan tussen de partijen of tussen de partijen en de deskundigen, met inbegrip van het verzoek tot vervanging van de deskundigen en van elke betwisting aangaande de uitbreiding of de verlenging van de opdracht, worden door de rechter beslecht”*.

De eindregie van het deskundigenonderzoek blijft dus in handen van de rechter die de deskundige heeft benoemd.

Bij de minste aarzeling of onzekerheid omtrent een vraag of een incident tijdens het expertiseverloop, doet de deskundige er goed aan zich op grond van voormeld artikel tot de rechter te richten. Er zal dan een rechtszitting worden bepaald waarop de deskundige en partijen worden uitgenodigd, om na afloop daarvan over dit twistpunt een beslissing te bekomen van de rechtbank.

7. Besluitend: over de terminologie

Niet zonder reden heeft het Gerechtelijk Wetboek het in de artikelen 962 e.v. Ger.W. over een *deskundigenonderzoek* en niet over een *deskundig onderzoek*.

Al te vaak wordt die laatste term gebruikt, ofschoon dit grammaticaal helemaal niet correct is: de expertise is een onderzoek door (lees: van) een deskundige en niet noodgedwongen een onderzoek dat blijkt geeft van deskundigheid.

Anders gezegd: men spreekt van een deskundigenonderzoek (genitief van het substantief 'deskundige') en niet van een deskundig onderzoek (adjectief, dat een kwalitatieve eigenschap toedicht aan het onderzoek).

Het moge natuurlijk duidelijk zijn: iedereen is gebaat bij een deskundig deskundigenonderzoek.

februari 2024

Dominique MATTHYS

Advocaat

(dominique.matthys@cottyn.eu)